

روضہ الانوار

خواجہ کی مکمل

منجانب علی اکابر

نوشتمہ

علیرضا ہاشمی نژاد

۱۳۹۸

سرشناسه: خواجوی کرمانی، محمود بن علی، ۶۸۹-۷۵۳ ق.
 عنوان و نام پدیدآور: روضه الانوار/ خواجوی کرمانی؛ به خط علی کاتب.
 مشخصات نشر: تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص؛ مصور (رنگی).
 شابک: ۵-۲۵۶-۲۳۲-۹۶۴-۹۷۸.
 وضعیت فهرست نویسی: فیا.
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: شعر فارسی، قرن ۸ ق.
 شناسه افزوده: هروی، میر علی بن میرباقر، ۹۵۱ ق.. خوشنویس
 شناسه افزوده: هاشمی نژاد، علیرضا، نسخه شناسی.
 شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، دانشگاه شهید
 یاهر کرمان، انتشارات.
 رده بندی کنگره: PIR ۵۴۵۶
 رده بندی دیویی: ۸۱۳/۳۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۴۴۳۸۷

روضه الانوار

خواجوی کرمانی
 به خط علی کاتب میرعلی هروی
 نسخه شناسی: لبریا هاشمی نژاد

صفحه آرا و ناظر فنی چاپ: میثم ذم
 نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 لیتوگرافی: فرآیندگویا
 چاپخانه: شرکت چاپ و نشر شادرنگ
 صحافی: رثوف
 شابک: ۵-۲۵۶-۲۳۲-۹۶۴-۹۷۸

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشران محفوظ است.

مؤسسه: تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان لقمان ادهم، بن پست
 بوذرجمهر، شماره ۲۴، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن:
 ۶۶۴۹۸۶۹۲-۴. دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲ - صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۱۳۷۷
 پست الکترونیک: Info@matnpublishers.ir
 دانشگاه شهید باهنر: کرمان، بزرگراه امام خمینی (ره)، میدان افضل پور.
 فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰،
 ساختمان مرکزی فرهنگستان هنر. تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰
 فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir
 تلگرام: @matnpublishing1

مقدمه کاخ گلستان

به نام نقشبند صفحه خاک عذار افروز مهرویان افلاک

کتاب در فرهنگ ایرانی واحدی قائم به ذات است و نسخه برداری، تصویرسازی، تذهیب و صحافی آن در مجموعه‌ای هماهنگ با هم ترکیب می‌شوند و بخش مهمی از فرهنگ و هنر ایران دوره اسلامی را تشکیل می‌دهند. این مجموعه همچنین محمل و بستری برای ایجاد و رشد هنرهای خوشنویسی، نگارگری و کتاب‌آرایی و نیز فنون مربوط با تولید کتاب بوده است؛ که در قالب اصطلاح نسخه پردازی تحقق مفهوم «کتابت» را در فرهنگ ایران میسر ساخته است.

از این ره‌ای شناخت این هنرها مهم‌ترین منبع برای پژوهشگران و مشتاقان شناخت این بخش از فرهنگ و ایران، نسخه‌های خطی فاخری است که در دوره‌های گوناگون توسط هنرمندان ساخته و پرداخته شده‌اند و در مجموعه‌ها و کتابخانه‌ها ضبط شده و به دست ما رسیده است.

هریک از هنرهای یاد شده تاریخ دارد و سیر تحولی که شناخت آن به تمام و کمال ممکن نیست، مگر از طریق غور و پژوهش در نسخه‌های خطی موجود در گنجینه‌ها و موزه‌ها، و از مهم‌ترین این موزه‌ها، گنجینه مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان است. این گنجینه که تعدادی از زیباترین نسخه‌های هنری ایران را در خود جای داده است در زمان فتحعلی‌شاه قاجار شکل گرفته است، و پس از آن با توجه به علاقه شخصی ناصرالدین شاه به هنر، ساماندهی شده و مجموعه‌ای از نسخه‌ها را از دیگر در دوره او افزوده و گنجینه با ماهیت و هویتی نو، به «کتابخانه سلطنتی» یا «کتابخانه مبارک» موزه سرکاری تبدیل شده است. نسخه مصورشش جلدی هزارویک‌شب، آخرین و باثبات‌ترین نسخه خطی در سنت کتاب‌آرایی ایران به سرپرستی صنیع‌الملک در کارگاه سلطنتی همین کتابخانه کتابت و مصور و تجلید شده است.

اهمیت «مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان» از نظر مطالعات نسخه‌شناسی و تاریخ هنر ایران در این است که تعدادی از مهم‌ترین نسخه‌های خطی، که برخی از آنها نقاط عطف تاریخ نسخه‌پردازی، خوشنویسی و نگارگری ایران هستند، در این مکان نگهداری می‌شوند؛ و بی‌تردید این مجموعه از حیث غنا و تنوع اثر مهم‌ترین و بی‌بدیل‌ترین منبع پژوهشی این بخش از تاریخ هنر ایران است. از این‌رو وظیفه خود می‌دانم که در معرفی و ایجاد امکان برای پژوهشگران در دستیابی به این آثار از هیچ کوششی فروگذار نکنم.

در همین جهت، کاخ گلستان با هدف اینکه این آثار بی‌نظیر در نزدیک‌ترین شکل به اصل خود، با معرفی دقیق، در اختیار علاقه‌مندان و پژوهشگران محترم قرار گیرد، از دهه‌ها

پیش در دوره‌های مختلف در قالب نسخه برگردان (فاکسیمیل) دست به انتشار برخی از آثار مهم موجود در گنجینه، از جمله قرآن تیریزی، شاهنامه بایستقری و ... زده است. همچنین در قالب آثار پژوهشی مانند معرفی نفایس خطی و ... مجموعه‌ای مهم از آثار موجود در گنجینه را شناسانده است.

در ادامه سنس انتشار آثار مهم خطی، نسخه نفیس روضه‌الانوار خواجو کرمانی، که به خط خوشنویس رزق‌الدین خردورده تیموری و اوایل دوره صفوی، میرعلی هروی در سال ۹۲۷ق کتابت شده است و یکی از گرانقدرترین نسخه‌های هنری مجموعه است، با همکاری دانشگاه شهید باهر کرمان و فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران و مجتمع مس سرچشمه منتشر می‌شود.

نیمه دوم قرن نهم و نیمه اول قرن دهم قمری مهم‌ترین دوره تولید نسخه‌های مصور و فاخر از آثار ادبیات فارسی است. در این زمان نسخه‌های نفیس بی نظیر با تکیه بر سنت هنری تیموری و اوایل صفوی با مشارکت هنرمندان بزرگ تاریخ خوشنویسی و نگارگری و حمایت حاکمان در هرات و بخارا و تبریز و ... در این دوره به وجود آمده است؛ به‌ویژه به خط نستعلیق و با بهره‌گیری از انواع روش‌های کتاب‌آرایی و تجلید، این آثار با ندرت در موزه‌های مرموعه باشکوه، تزیین حواشی با تشعیر و صنعت عکس و صحافی با ساخت جلد‌های سوخت و لاک‌ی که نسخه مزبور یکی از باشکوه‌ترین این نمونه‌هاست. این دوره با ترجمه و حفظ هنرمندانی همچون بهزاد در نگارگری و میرعلی هروی در خوشنویسی اوج نگارگری ایران را در کتابت به خط نستعلیق است.

مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان، که از واحدهای تحت مدیریت سازمان میراث فرهنگی است، آرزو دارد این آثار در نفیس‌ترین و نزدیک‌ترین شکل ممکن به نسخه اصلی، در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد، اما با توجه به امکانات موجود سازمان این آرزو محقق نمی‌شود، مگر با حمایت سازمان‌ها، علاقه‌مندان و پژوهشگران، و در این جهت کاخ گلستان نیز برای هرگونه همکاری اعلام آمادگی می‌کند. در پایان از همه همکاران گرامی و به‌ویژه سرکار خانم نسرین مرجانی، امین اموال کتابخانه سلطنتی کاخ گلستان که در انتشار این اثر ما را همراهی کردند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

دکتر مسعود نصرتی

رئیس مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان